

BENKŐ MIHÁLY

A KELETI MAGYAROK EREDETMONDÁIBÓL

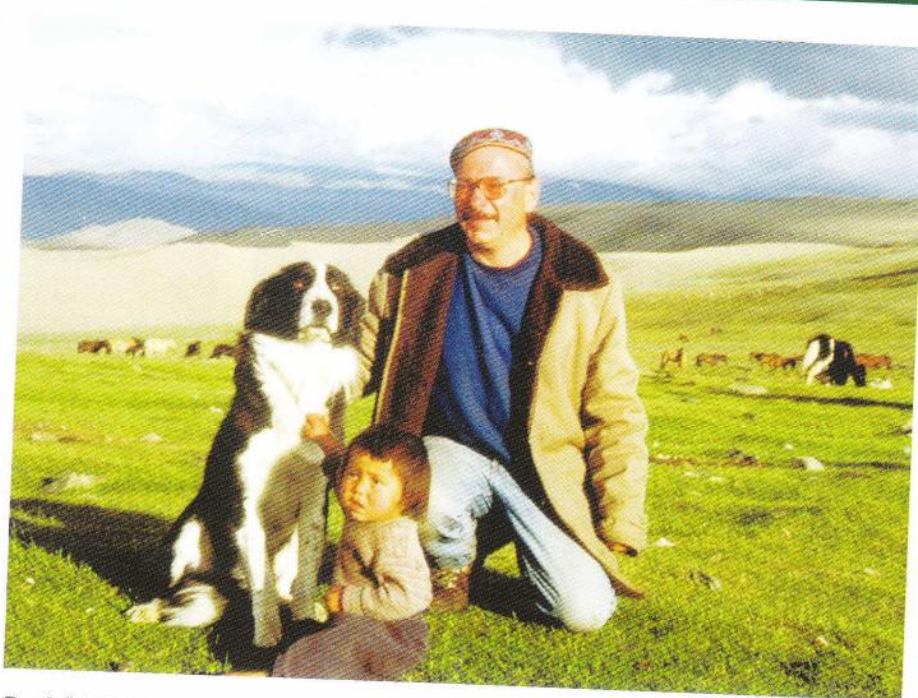
Az utóbbi tíz év során, belső- és közép-ázsiai útjaimon többször is találkoztam azokkal a keleti magyarokkal, akik a kazak törzsszövetségekben élnek Nyugat-Mongóliában, a hatalmas torgaji mocsaras-szikes pusztán, és Nyugat-Szibériában az omszki területen. Eredetlegendákat gyűjtöttem közöttük. Az alábbiakban ezek közül adok közre néhányat.

2000 júliusának végén egy kazak-magyar családfő jurtájának vendége voltam a Mongol-Altajban, a 3996 méter magas Áldott Szent Hegy (Cengel Hairhan Uul) alpesi rétjein. Közvetlenül felettünk fehérlettek a havas csúcs gleccserei. Körszél körül az alpesi réteken az aul több ezer jakja, lova, birkája és kecskéje legelt. Amíg a jurta tűzhelyén főtt a birkavacsora a havasi hidegben nehezen felforró vízben, házigazdánk kérésére a következő két mondat mesélte el:

„Ezer évvel ezelőtt elvándoroltunk Nyugat felé. Távol innen, a Szir-Darja folyón túl, egy hatalmas tó közelében népünk megütközött egy másik néppel. A csatát elvesztettük. Testvéreink bátran harcoltak, sokan odavesztek közülük. Az életben maradottak tovább vonultak Nyugat felé. Mi, akik békésebb természetűek vagyunk, visszatértünk Ázsiába.

Van egy másik legendánk is, amely szerint egy szarvas nyomába eredve vándoroltunk. Nem vadásztunk rá, hanem követtük. A szarvas jól tudja, hogy hol vannak jó élőhelyek, gazdag legelők, sűrű, sok vadat rejtő erdők, így érdemes őt követni vándorlásában. Az út során a mi őseink megunták a szarvas követését, és visszafordultak. Kitarított testvéreink tovább követték az állatot Nyugat felé. Azt mesélik, volt, amikor olyan szegények voltunk, hogy nyersbőrből készítettünk magunknak derékszíjat, azt főztük meg és ettük meg ínség idején. Talán ezért is hagytuk abba a vándorlást, és tértünk vissza ide.”

Másnap reggel ellátogattam egy teára a család ötvösének jurtájába. Megcsodálhattam nála honfoglaló őseink palmettás díszítésű ezüst-aranyveretes fegyveröveinek, nyergeinek múzeumba illő pontos másait, mai változatait. Később jártam a Hovd folyó partján a magyar temetőben, ahol a sírok fölé kopjafával díszített faházakat építettek. Két sírra hadi kopját is kitűztek, hasonlóan ahhoz, ahogy annak-

Benkő Mihály az Altajban

idején itt nálunk, a Kárpát-medencében a magyar harcosok sírját jelölték hadi kopjával. Nem tudtam volna akkor elképzelni, hogy ezeknek a fásiroknak csaknem pontos másával találkozom 2002-ben, Kazakisztánban, a több százezer négyzetkilométernyi szikes-mocsaras torgaji pusztaság közepén, a Torgaj-vidéki Szaga település magyar temetőjében, több ezer kilométernyire a Mongol-Altajtól. E sír között és az altaji temető fásirjai között mindössze annyi volt a különbség, hogy a szagai fásir oldalához egy sírkő volt támasztva, amelyre legfelül népevünk volt bevésve: **MADIAR**, vagyis **MAGYAR**. A szagai magyar temetőben valamennyi sírkőre fel van vésve, hogy az argün törzsszövetség magyar törzsének egyik tagja nyugszik ott.

A torgaji argün-magyaroktól is hallottam olyan legendákat, amelyekben fontos szerepet játszik a szarvas-motívum. Ezek egyike a következőképpen szól: Élt egykor az Atil folyónál (a mai Volga) két testvér, Kudijar és Magyar. Egyszer elhatározták, hogy nyájaikkal, csordáikkal, méneseikkel elindulnak Nyugat felé. Egyikük egy szarvast követett, északnyugati irányban, és el is jutott oda, ahová készült. A másik testvért feltartóztatták útjában és megölték, kettévágták. (A kazak népi szimbólum szerint

a kettévágás itt azt jelenti, hogy a törzs kettévált.) Ez a monda szinte pontos tükörképe a **Kézai Simon** 1286-ban írott krónikájában feljegyzett magyar eredetlegendának. Kézai szerint egykor két testvér, Hunor és Magor egy szarvast követve keltek át állataikkal az Azovi-tenger mocsarain. A túlparton kialakították új szállásterületüket. A két vezér alán királynőket választott nőül, harcosaik is alán lányokat vettek feleségül. Így keletkezett a hun és a magyar nép. Kézai Simon művét IV. **(Kun) László** királyunknak ajánlotta. Kun László édesanyja kun hercegnő volt, a király mindent megtett a pusztai hun-magyar hagyományok feltámasztásáért a Magyar Királyságban és az udvarban is.

Rábukkantam a csodaszarvas nyomára az Irtis folyó partján, Nyugat-Szibériában, a kara-tali temetőben is. Az egyik sírra helyezett fémlapot magyaros palmetták keretezik, a felső részen pedig egy szarvasagancs pár jelenik meg. Ez nem véletlen. Temetőjünkbe a magyar-kipcsak törzs tagjai valaha ezer kilométerekről is visszahozták halottaikat. Kara Tal, aul volt egykor, még a nomád világban, a kipcsakokhoz csatlakozott magyarok központi szálláshelye. Annakidején *Atinak* nevezték el, egykori hazájukra, a Volga-vidékre emlékezve.

Magyar házaspár az Áldott Szent Hegyen, Mongol-Altaj

A keleti magyarok történetét Magna Hungária állami létének elvesztése után a közép-ázsiai krónikákból ismerhetjük meg. A krónikáirók szerint az Aranyhorda megalapítása után a keleti magyarokat **Batu** kán testvére, **Sejbani** kán hadseregébe osztották be. Amikor a XV. század második felétől kezdődő orosz nyomás elől a Sejbanidák elhagyták a Volga-vidéket, és Közép-Ázsia folyóvölgyeiben szereztek új legelőket, a keleti magyarok egyikévé lettek a kazak és üzbégi államokat megalapító 92 törzsnek. Mongol-altaji magyar házigazdám, törzsének szóbeli hagyományai alapján, így emlékezett meg erről: „Visszatértünk Ázsiába”.

1237-ben **Julianus** barát ellátogatott az Urál-Volga vidékre, Magna Hungáriába. Hívta a keleti magyarokat, hogy jöjjenek el a Magyar Királyságba, védekezzünk együtt a félelmetes mongol haderő ellen. A keleti magyarok akkor nem fogadhatták el **Julianus** barát meghívását, a kapcsolatokat az 1238-as nagy mongol hadjárat után kis híján ezer évre megszakadtak. Idén nyáron, 2008. augusztus 8-10-én a Kiskunsági Nemzeti Parkban 54000 honfitársunk találkozott a Magyarországra látogató harminckét fős kazak-magyar küldöttséggel. Vendégeink a Magyarok Világszövetsége,

és őseink harcművészetét felidéző hagyományörző csoportok meghívására érkeztek hozzánk. Sokáig vártunk tehát **Julianus** barátunk a keleti magyaroknál tett látogatásának viszonzására. De kivártuk.

Benkő Mihály, történész, orientalista, író. 1988-2006 között tizennyolc alkalommal járt Ázsiában, elsősorban a Mongol-Altajnak a nomád kazakok lakta területein és a Kazak Köztársaságban. A magyar őstörténet néprajzi-történeti-régészeti párhuzamait és a keleti magyar néptörzsek emlékeit kutatja. Tudományos cikkei magyar és külföldi akadémiai és egyéb tudományos folyóiratokban tette közzé. Útjairól szóló könyv alakú tudományos beszámolóját kazak kutatótársával, Babakumar Khinayattal közösen írta: A Keleti Magyarság Írott Emlékei, (2006). Expedícióiról képes könyvekben is beszámol: Nomád világ Belső-Ázsiában (1998), Julianus nyomdokain Ázsiában (2001), A Torgaji Madiarok (2003), Magyar Kipcsakok (2007). Kutatásait a British Academy Stein-Arnold Exploration Fund-ja (négy alkalommal), a Nemzeti Kulturális Alap, az MTA-Soros Alapítvány, a BARSZ Magyar-Kazak Alapítvány a TIMP Kiadó, a Vegyépszert Nyrt, és a MOL Nyrt. támogatták.

Djuszenbek Nakipov MAGYARHON

„Óh, de akkor, akkor nem veszünk el,
Akkor élet és dicsőség vár ránk”
(Petőfi Sándor: A Nemzethez)

Petőfi Sándor, a nagy költő,
Kitől ihletem kapom,
Hogy méltón szólhassak Terólad,
O, én Magyarhonom.

Kikben a nomád utódok
Ma is hisznek, vakon,
Közös őseink szelleme
Lebeg pusztáidon,

Lelkem a Múltba visszaszáll
S a véres csatákon
Hős Árpáddal ontom vérem
Földedért, Magyarhon.

Jó szellemekhez fordulok,
S hozzád szól a dalom,
Hisz sokan estek el közülünk
Érted, Magyarhonom

Lovas őseinknek vére
Pezsdül fel szabadon,
Ereimben, hogyha járok
Füves pusztáidon.

A Kék Ég Ura, Tengri az,
Kihez imádkozom,
Hogy örökre legyünk egyek,
Véled, óh, Magyarhon.

Duna partján Buda és Pest
Összeforrt egykoron,
Budapest, egységed jelképe,
Mint a miénk szép Asztanánk,
Óh, modern Magyarhon.

Ősi őstörzseim mégis
Azt suttojják titkon:
Ugyanazok vagyunk ma is,
Mint egykor lóháton.

Évszázadok után, végre
Elhetünk szabadon,
Jó lovasok, fej-fej mellett
Úgetünk az úton.

Mintha apám, s anyám szólna:
Ez végakaratom:
Szeretettel nézz ott végig
Házon, s templomokon.

Míg egyedül kóboroltam
Honi pusztáinkon,
Távol nőverre lettem
Benned, óh, Magyarhon.

Szívünkben mi egyek vagyunk,
Ósi módon, s fiatalon,
Dunád világfolyammá lett,
Csodás Magyarhonom.

Új évszázad. A tiéd és miénk.
Elhetünk szabadon,
Közös nevünket kimondom:
Fenséges Magyarhon.

Testvérként vágattunk valaha
Pusztai tájakon,
Hiszek Benned, Kazahsztánom,
S Benned, Magyarhonom.

Tengri isten, ki uralkodsz
Havas ormainkon,
Ne feledkezzél meg rólunk,
Tartsd mindent látó szemedet,
Kazakon, s magyaron.

Magyar, kazak. Fény és vad szél.
Uram, halld sóhajom:
Segítő kezedet kéri,
Kazahsztán s Magyarhon.

(Djuszenbek Akipov, üzletember és költő (Almati), a torgaji kazak-magyar küldöttség tagjaként részt vett 2008. augusztus 8-10-én a bösztörpusztai kurultájon. Költeményét Benkő Mihály ültette át magyarra, Mándoky Ongajsa nyersfordítása alapján.)